

Rovaniemen pitäjän Ounasjoen Marraskoskessa oleva kalliopiirros.

Talvella 1936 ilmoitti insinööri Uno Mäkilaurila maisteri Eino Nikkilän välityksellä Kansallismuseon Esihistorialliselle osastolle, että hän kesällä 1935 kalastaessaan Ounasjoen Marraskoskessa oli eräästä kosken länsirannan kivistä löytänyt eläimen kuvan tapaisen kalliopiirroksen.

Muinaistieteellinen toimikunta määräsi allekirjoittaneen Perä-Pohjaan tehtävän virkamatkansa yhteydessä tarkastamaan mainitun kalliopiirroksen. Tutkimukset paikalla suoritettiin 22-23/VIII 1936.

Insinööri Mäkilaurilan antamat ohjeet olivat siksi tarkat, että kalliopiirros löytyi melko helposti. Kittilän maantie kulkee suureksi osaksi pitkin Ounasjoen länsirantaa. Varsinkin Marraskosken kohdalla se kulkee miltei välittömästi pitkin parisenkymmentä m korkeata rantatörmää. Kosken niskasta puolisen km alas päin, täsmälleen maantien 40 km kilometritolpan kohdalla pistäiksee länsirannasta koskeen vinottain alajuoksuun päin matala kallioriutta. Riutta on aivan jäiden ja veden kuluttama ja sen muoto riippuu kokonaan veden korkeudesta. Korkean veden aikana riutta on kokonaan veden alla. Paikalla käydessäni oli matalan veden aika, joskaan ei kaikkein matalin, riutan koko oli silloin n. 40 x 80 m. Riutta näkyi valokuvissa 10908-10. Piirros sijaitsee riutan ylä- ja alanokan välisessä poukamassa (matka ylänokkaan n. 13 m ja alanokkaan 6 m), kivessä, joka paikalla käydessäni oli n. 10 - 15 cm lukuunottamatta kokonaan veden alla, koko n. 1 x 1 m. Päällipinta on n. 20 x 40 cm suuruinen ja aivan tasaiseksi hioitunut. Valokuvista 10908-10 selviää kiven asema riutalla. Valokuvista 10911-12 näkyy kiven lähiympäristö. Valokuvat 10913-15 ovat otetut itse piirroksesta, jonka koko on n. 24,5 x 18,5 cm. Kuva on harvinaisen selvä "kaksois"-phallisti-

nen kuva eikä esitä mitään eläintä. Mainittakoon, että kuva on paikkakunnalla tunnettu, mutta esim. molemmat tutkimustöissä käyttämäni apulaiset, kaksi paikkakuntalaista nuorukaista luulivat kuvaa eläimeksi. Itsekin luulin kuvan tarkoittavan eläintä, sillä muistuttaahan se nurinpäin katsottuna sangen paljon esim. peuraa. Kuva on sangen syvään hakattu n.s. prikkhugging-tekniikalla. Omasta puolestani luulin, että kuva olisi tehty metalliseella, Tunnettu arktisten kalliopiiirrosten tuntija tohtori Gottorm Gjesing arvelee kuvan todella olevan esihistoriallisen (vertaa liitteenä olevaa jäljennöstä hänen kirjeestään prof. A. Hackmanille 26/9 1936). Kuvasta otin kaikkiaan kolme jäljennöstä, joista yhden pehmeälle käärepaperimassalle sekä kaksi tavalliselle läpinäkyvälle kopiopaperille. Jäljennökset seuraavat ohella. Paperimassajäljennös ei onnistunut oikein hyvin sillä saatavissa oleva paperi ei ollut kyllin pehmeää. Tohtori Gjesing näki toukokuussa 1938 ottamani jäljennökset ja vahvasti käsityksensä kalliopiiirroksen ijästä. Itse piiirroksen peittää tavallinen koskikiiven patina, joten jo senkään puolesta /ei voi olla aivan eilispäiväinen. Ounasjoki on Marraskosken kohdalla syövyttänyt maaperään melko syvän (n. 20 m) "kanjonin". Olisi toivottavaa, että joku geologi tarkastaisi paikan, sillä voihan olla, että "kanjoni" on vasta verrattain myöhään nykyiseen tasoonsa syventynyt. Varsinkin piiirrospinnan vaakasuora asento mielestäni osoittaa, ettei kivi kai juuri ole liikkunut paikoiltaan sitten piiirroksen valmistumisen. Toiselta puolen tuntuu kummalta että luonnonsuhteet paikalla olisivat säilyneet sellaisenaan läpi vuosituhansien. Kaikki ympäristön suuremmat kivet samoinkuin itse kallioriuuttakin tutkittiin tarkoin, mutta mitään muita kalliopiiirroksia ei löydetty.

Kertomukseen kuuluu 3 kalliopiiirroksen jäljennöstä valokuvat n:ot 10908 - 15 sekä 1 kirjeen jäljennös.

Helsinki 28/V 1938.

Jorma Leppänen

26/9 1936.

Herr Professor (Hackman).

Jag må få sende Dem en hjertelig takk for de to elskverdige brevene jag har fått, samt för fotografiet av Rovaniemiristningen, som jo ser ganske overordentlig út, dersom den da virkelig er forhistorisk. En kan nokk forstå at det ken ytres tvil om dateringen. Teknikken må vel her, hvor det dreier sig om et nytt motivkompleks, bli avgjørende. Men er den, som det ser út til av fotografiet, prikkhúgd på vanlig helleristningsvis, skúlde det ikke vore noen grunn til å tvile på en høi alder.

På ristningen fra Spornes i Rúsland (publisert av Engelstad) er en mannsfigur som holder en oval figur foran phallús. Her har alt Coll i Aarsberetning 1902(?) tenkt sig en ritúell vúlva kúltús. Og denne forklaringen synes mere rimelig enn Engelstads, at det skúlde vore en lurblåser avbildet i et øieblikk han ikke blåser på lúren. Det er et stort spørsmål om en ikke tør se en tilsvarende vúlvaframstilling på Bordalristningen, foran den natúralistiske mannsfigúren går det to linjer som meget vel kan vore mannens arm, som eventúelt holder en vúlvaliknande figur i hånden úmiddelbar foran phallús. På de eskimoiske bergmalingene som er públisert av Frederica de Lagúna er det sikkert ihvertfall é ritúell vúlvafigur. Jeg húsker opriktig talt ikke om jeg har nevnt múligheten av en vúlvakultus for Bardalmannens vedkommande i Nordenfjeldske ristninger. (Jeg ligger syk for tiden, og har ikke boken for mig). Men jeg nevnte det ihvertfall i foredraget mitt på Kongressen.

Beliggenheten skúlde vel også snarest tyde på at den er ekte. Det er ganske forbausende hvilken tilknytning ristningene og malingene har til vann. Og vel også dette må antakelig ha en magisk betydning, kanskje nettop i forbindelse med de frúktbarhetsriter, som må ha dannet et ledd også i Steinalderens jaktmagi. Såvidt jeg húsker i farten er det bare en eneste svensk maling (Flatrúet?) som ikke ligger direkte i forbindelse med vann.

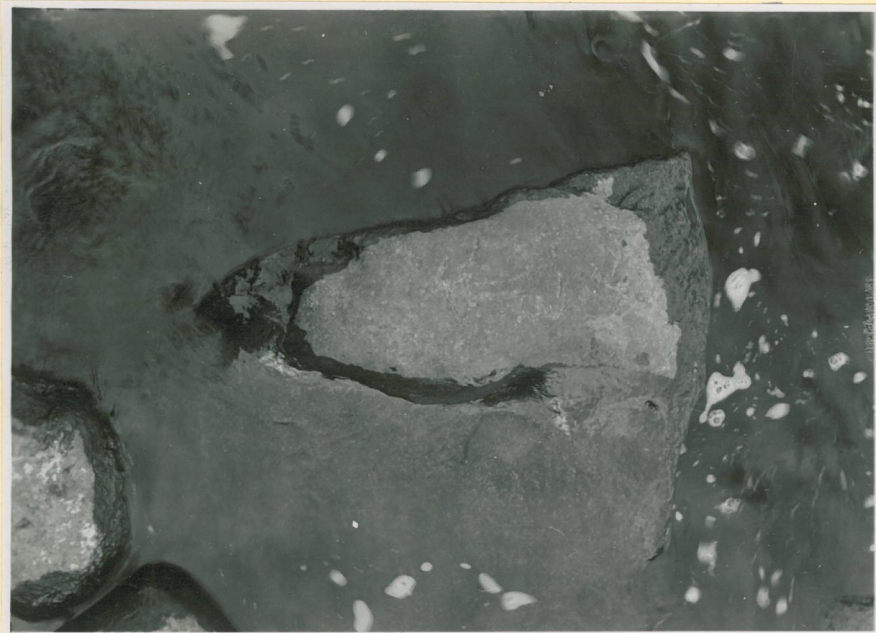
10975

J. E. -36

Rovaniemi, Marraskoki.
Kalliojärven (liidun) yläältä valokuvattu-
na.

10913

J. L. -36

Rovaniemi, Marraskoski.
Kalliojärres ylhäältä vala-
kurattuna.

10914

J. L. -36

Rovaniemi, Marraskoski.
Kalliojärres ylhäältä
valokurattuna

10908-9

J. L. - 36

Rovaniemi, Marraskeski.
Kalliopuuro (→↓). Valokuvat-
tu Marraskesken itäisännä-
stä.

10910

J. L. - 36

Rovaniemi, Marraskeski,
Kalliopuuro (→↓). Valoku-
vattu länsirannan (men-
tien puolen) korkealta töl-
mältä).

10971

J. E. -36

Rovaniemi, Marraskoski
Kalliojärros (lödutku) kos-
ken puolelta valokuvat-
tuna.

10972

J. E. -36

Rovaniemi, Marraskoski.
Kuin edellä, mutta kuva
liitnamaton.

Kes. 1936

Kittilänlahti

Rovaniemi - 21.35 km
Maantie

Sorsapöytä

Marjoheikki

Marjoki

Tiedat autot ins. Uno
Mäkitalvika, Hei

[Faint, mostly illegible handwritten notes in the left margin]

Eläinaiheinen Kalliogriffos(?)
Kittilässä. Amortaut ins.
Uuno Mäkilä Heloingistä
maitei Eino Nikkilä kka.

Kosken kapeimmassa
kondassa, ulkimmäisessä käy-
sissä veden patsaalla olevan
kallion tai iron kiven kyljes-
sä, virran prosessa näkyy
n. 2 mu. syvä uurre, josta
kuvio arveli ihmisten
tekemiseksi. Hän ei enää
tarkoin omistanut ni-
den omista, eikä ol-
lonsa omistuttane. Uus.
Tees näkyvät → A:n suun-
nassa.

Vähy keisarsuure
1931.
Lähtö: Kettu, su-
ins. Uuno Mäkilä

(pöytä n)
Tavataanissa puhelimite Heloingissa.

Kansallismuseon lähettäne
3/36 fil. kand. Eino Nikkilä.

Wikkanta →

Korheen luoma

Manas korhi? noin 35 km.
Alajaashon talosta?
Tästä paikasta ei ollut
pitkää matkaa Manas-
joen ylä virtäälle rii-
lalle.

Korheen kappi

santa kuoppa

kainuun tai veden syvänsä, josta on
kivillä mennä alas äyräseen.

jytkä aijäs
korheen päin

noin miehe (korhi)
korheen

k.o. merkki (punnertavana riekoksi kistuneena kalliolla tai
paadessa, se ha-
vaitaan parha-
in vuoden
suunnassa. Mer-
kin kohdalla on
on korhi kapeim-
millään.

Tähti

Auto

penaattikas

Puuta

Maanalle korhuanmalla paikalla

Kulttuureittimane rautaa

Sileitä kalliota

Matka santa kuopalta
rautaan vesirajaan
noin 200 - 250 m.

Tästä paikasta alkaen
rypyneet rannat ollemaa
kiekkasautaja, oittain pusli jyrkellä
ja slavaa

Manas joki